

Nordisk statistisk sekretariat Tekniske rapporter (nr 40):

Nordisk seminar om arbeidsmarkedsstatistikk

Nordisk utvalg for arbeidsmarkedsstatistikk har tidligere holdt seminarer i Helsingfors (1974) og i Stockholm (1980). Sist ble det holdt i København (1985), og også denne gangen er foredrag, debattinnlegg og et utvalg av presenterte forskningspapirer publisert i serien *Tekniske rapporter (nr 40)*, *Nordisk statistisk sekretariat* (København 1985, 310 s). Seminaret, som samlet 70 deltakere fra de fem nordiske land, dekket fem, – delvis overlappende – emneområder: (1) nyere arbeidsmarkeds-teori, arbeidsmarkedsforskning og statistikkbehov, (2) bruttostrømstatistikk, (3) arbeidstidsstatistikk, (4) arbeidskraftregnskap og (5) intervju- og registerbasert statistikk. I denne korte omtalen kan vi bare ta opp noen av de mange interessante problemstillingene som seminarrapporten dekker.

Bruttostrømmer på arbeidsmarkedet

En rekke aktuelle arbeidsmarkedspolitiske spørsmål er knyttet til de dynamiske prosessene på arbeidsmarkedet; i første rekke til hvordan (og hvorfor) arbeidstakerne beveger mellom ulike tilstander: I hvilken grad kan økningen i arbeidsløshetsnivået på 1980-tallet tilskrives økende varighet av ledighetsperiodene og i hvilken grad kan den tilskrives økende antall tilfeller av arbeidsløshet? Er tilbøyeligheten for overgang fra arbeidsløshet til sysselsetting avhengig av hvor lenge arbeidstakeren har vært uten arbeid? – Er økningen i kvinners yrkesaktivitet de senere år et resultat av at færre kvinner har færre og kortere yrkesavbrudd i forbindelse med banefødsler eller at flere yrkeskvinner velger ikke å ha barn? Hvordan påvirker yrkesavbrudd i forbindelse med barnefødsler kvinnenes seinere yrkeskarriere?

En analyse av slike spørsmål – eventuelt formulert som empirisk testing av hy-

potenser utledet på grunnlag av mikroøkonomisk teori – setter relativt store krav til data; vi må ha *bruttostr mstatistikk*: Samtlige individers overganger mellom ulike tilstander på arbeidsmarkedet og varighet av opphold i tilstandene utgjør til sammen bruttostr mmene på arbeidsmarkedet. Hovedkategoriene av tilstander er "sysselsatt", "arbeidsløs" og "utenfor arbeidsstyrken", men i mange tilfeller vil det være av interesse   dele disse tre opp i flere underkategorier: heltids- og deltidssysselsatt, aktivt arbeidssøkende eller "skjult" arbeidsløs, arbeidsløs uten bedriftstilknytning eller midlertidig permittert o s v.

Utviklingen av datagrunnlaget for bruttostr mstatistikk i de nordiske land er i en startfase, der både registerdata og intervjudata utprøves. Gode data krever statistikk som gir entydige og uttømmende definisjoner av arbeidsmarkedstilstandene; dessuten må selve bruttostr mbegrepet operasjonaliseres. Rolf Aaberge (Norge) gir en innstruktiv oversikt over og drøfting av problemer knyttet til etablering og analyse av bruttostr mstatistikk. Grunnlagsmaterialet kan enten være forløpsdata hentet fra registre som oppdateres kontinuerlig (det vil si når det skjer endringer i tiltandsvariablene) eller forløpsdata basert på punktvis observasjon eventuelt kombinert med retrospektive spørsmål. Strømmene kan angis ved antall kategoriendringer basert på optelling av beholdningstall på ulike tidspunkter, eller ved samlet antall kategoriendringer i løpet av en periode. Bare dersom telletidspunktene ligger tett, vil de to metodene gi tilnærmet samme resultat. En fullstendig beskrivelse av bruttostr mmene krever data som gjør det mulig   skille mellom tilstandsendringer som foretas i rekkefølge av en og samme person og tilstandsendringer som foretas av forskjellige individer.

Longitudinelle data, intervjudata og registerdata

De senere års voksende interesse for livsl psstudier innenfor arbeidsmarkedsforskningen er trolig et resultat av minst

tre-fire forhold: Utviklingen av statistiske analysemetoder for kombinerte tverrsnitts- og tidsseriedata og av statistiske metoder som kan korrigere for selvseleksjon og ikke-observert heterogenitet, utviklingen av edb-baserte databaser og edb-basert regnekraft, og endelig en utdyping av velferdspolitikkenes fordelingsproblematikk til også   gjelde fordeling i et livsløpsperspektiv. Livsl psstudier krever longitudinelle data eller *paneldata*; det vil si sammenhengende observasjoner på individnivå. Slike data kan utnyttes til   beskrive arbeidstakernes faktiske bevegelser på arbeidsmarkedet, men de kan også utnyttes for analyseformål, for   teste teorier som forklarer enkeltindividenes atferd.

Niels Westergård-Nielsen (Danmark) presenterer i sitt papir deler av et bredt anlagt og meget ambisiøst dansk forskningsprosjekt. "Dynamiske Processer på Arbejdsmarkedet". Dette prosjektet er knyttet til et – såvel i nordisk som i større internasjonal sammenheng – unikt datamateriale; en database basert på en sammenkobling av flere offentlige individregistre fra 1976 og framover. Paneldata av denne typen basert på administrative registre har flere fordeler framfor paneldata basert på surveyunders kkelser. Foruten fordelene ved totaltelling framfor utvalgsdata nevner Westergård-Nielsen at registerdata kan gi bedre datakvalitet ved at samme person følges i mange år uten   bli trett og uten   lære   "svare riktig". Når registerdata ikke utnyttes i særlig grad i de øvrige nordiske land, har dette trolig sammenheng med at registre som er etablert ut fra administrative hensyn ofte ikke gir data som av form og innhold egner seg for analyseformål.

Data fra *arbeidsl shetsregistre*, som finnes i en eller annen variant i alle de nordiske land, gir paneldata som dekker avgrensede deler av yrkesbefolkningen. Slike registre gir en totaltelling av en "selvutplukket" gruppe: Alle som er arbeidsløse på et gitt tidspunkt eller har vært arbeidsløse i løpet av en periode; alternativt alle som mottar arbeidsløshetsforsikring eller offentlig arbeidsl shetsst nad. Slik selvutvelgelse reiser spesielle, men ikke uløselige, økonometriske problemer. Et

eksempel på utnyttelse av denne typen data er referert i artikkelen av Tor Erikson (Finland); en studie av individdata for varighet av ledighetsperioder og av tilbøyeligheten for gjentatt ledighet. Erikson tar opp generelle metodiske og datamessige problemer og gjengir utvalgte resultater fra analysen.

Nyere arbeidsmarkedsteori

De senere års utvikling innenfor mikroorientert arbeidsmarkedsteori har hatt stor betydning for vår forståelse av makroøkonomiske problemer som for eksempel inflasjon og arbeidsløshet. Til forskjell fra tradisjonell nyklassisk teori synes "de nye teoriene"; teori for tilpasning under usikkerhet, søketeori, teori for eksplisitte og implisitte kontrakter, teori for fagforeningsstrategi o s v å kunne bygge bro mellom rasjonell mikroatferd og observerte makrofenomener.

Troels Østergaard Sørensen (Danmark), Niilo Säaski (Finland), og Ådne Cappelen og Nils Martin Stølen (Norge) tar i sine papirer opp utvalgte problemstillinger med tilknytning til etterspørsels-siden i arbeidsmarkedet. Østergaard Sørensen drøfter blant annet modeller for optimal tilpasning av arbeidsstyrken over en konjunktursykel gitt at det er forbundet med kostnader å endre sysselsettingen på kort sikt. Slike kostnader fører blant annet til "labour hoarding". Säaski ser spesielt på forhold som påvirker sysselsettingsforholdenes varighet.

Cappelen og Stølen tar et produksjonsteoretisk utgangspunkt og viser hvordan en enkel standardmodell kan utvides til en simultan analyse av lagerhold av ferdigvarer og "labour hoarding" under usikre etterspørselsforhold – hensyn tatt til justeringskostnader. Denne artikkelen gir dermed også det mikroteoretiske grunnlaget for drøftingene i de to tidligere nevnte papirene. Cappelen og Stølen har også gjennomført økonomiske analyser av de skisserte modellene og kan vise til resultater basert på norske kvartalstall. Tilbudssiden i arbeidsmarkedet er representert ved en artikkel av Olav Ljones (Norge). Han er tilknyttet en prosjekt-

gruppe i Oslo som arbeider med avanserte økonomiske modeller basert på standard i lærebokteori for nyttemaksimerende atferd; for enslige arbeidstakere og for arbeidstakere som tilhører flerpersonshusholdninger (gifte kvinner).

Fordelings- og allokeringseffekter av arbeidsløshetsforsikring

Avslutningsvis vil jeg trekke fram to papirer som tar opp henholdsvis fordelings- og allokeringseffekter av arbeidsløshetsforsikring. Anders Björklund (Sverige) gir en skisse av et generelt opplegg for analyse av inntektsfordelingseffekter. Mer spesielt ser han på de direkte effektene av tenkte endringer i de to svenske ordningene: Arbeidsløshetsforsikring til kvalifiserte arbeidstakere som er medlemmer av anerkjente arbeidsløshetskasser og ordningen med offentlig kontantstøtte til "ikke-kvalifiserte" arbeidstakere (KAS). Artikkelen inneholder også resultater av en empirisk gransking av den faktiske fordeling av stønader i 1980 basert på leveårsdata.

Per Gunnar Edebalk og Eskil Waldensjö (Sverige) har studert den svenske ordningen med arbeidsløshetsforsikring til midlertidig permitterte arbeidstakere. Fra og med 1985 er reglene endret slik at arbeidstakerne opprettholder full lønn i permitteringsstida uten å måtte stille seg til disposisjon for arbeidsmarkedet. Finansieringsordningen er endret slik at arbeidsgivernes kostnader ved relativt langvarige engangspermitteringer er redusert, mens kostnadene har økt for gjentatte kortvarige permitteringsperioder. Edebalk og Waldensjö drøfter hvordan disse endringene vil kunne påvirke permitteringenes omfang og sammensetning. Ut fra et mer langsiktig perspektiv ville det også være av interesse å undersøke om – og hvordan – de nye reglene påvirker etterspørselen etter arbeidskraft og dermed også sysselsettingens fordeling på henholdsvis risiko-utsatte og skjermete næringer.

Cand æcon *HEGE TORP*
Institutt for samfunnsforskning
Oslo